

Ion DRUȚĂ (3 septembrie 1928, comuna Horodiște, județul Soroca). Cele dintâi povestiri îi sunt publicate la începutul anilor '50. Primul volum de schițe și nuvele, *La noi în sat*, vede lumina zilei în 1953, fiind urmat de alte povestiri, apoi de romanul *Frunze de dor* (scris în 1955, publicat în 1957). Colaborează la ziarele *Țăranul sovietic*, *Moldova socialistă* și la revista *Femeia Moldovei*. Absolvă Cursurile Superioare de Literatură de pe lângă Institutul de Literatură „A.M. Gorki” al Uniunii Scriitorilor din URSS (1957). Criticile distrugătoare din partea oficialităților comuniste din RSS Moldovenească vizând scrierile sale, mai ales romanul *Povara bunătății noastre* (1963, prima parte, *Balade din câmpie*, integral, *Povara bunătății noastre*, 1970), precum și filmul *Ultima lună de toamnă*, îl fac pe autor să se stabilească la Moscova (1959). Ca dramaturg, este autorul unui șir de piese montate cu succes atât în RSSM, cât și pe scenele multor teatre din fosta URSS și din străinătate: *Casa mare* (1961), *Doina* (1968), *Păsările tinereții noastre* (1971), *Horia* (1973), *Frumos și sfânt* (*Sfânta sfințelor*; 1974), *Cervus divinus* (1975), *Apostolul Pavel* (1996) și multe altele.

În 1967 i se decernează Premiul de Stat al RSS Moldovenești pentru nuvela *Ultima lună de toamnă* și romanul *Balade din câmpie*. După stabilirea la Moscova, publică în limba rusă mai multe volume de proză, eseistică și dramaturgie. Deține titlurile de Scriitor al Poporului (1988), membru de onoare al Academiei Române (1990) și membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (1992). Laureat al Premiului Național al Republicii Moldova în domeniul literaturii (2008) și al Premiului Constantin Brâncoveanu, secțiunea Literatură (2014).

Opera sa mai include romanele *Clopotnița* (1972) și *Biserica Albă* (1983).

În seria de autor Ion Druță a Editurii CARTIER au mai apărut romanele *Frunze de dor*, *Povara bunătății noastre*, *Clopotnița*, *Biserica Albă*, volumele de proză scurtă *Șoapte de nuc*, *Horodiște*, *Daruri*, piesele *Casa mare*, *Doina*, *Păsările tinereții noastre*, balada epică *Plecarea lui Tolstoi* și volumele de eseuri și proză memorialistică *Grădina Domnului* și *Căsuța de la Răscruce*.

„Sunteți o persoană respectată, un scriitor îndrăgit, cărțile dumneavoastră sunt larg cunoscute, la noi și peste hotare. Credeți-l pe un om singuratic, atacurile la adresa dumneavoastră vor înceta, fără îndoială, și nimic nu va putea zdruncina recomandăția noastră pentru unul dintre cei mai buni scriitori ai noștri.”

Valentin KATAEV

CARTIER POPULAR

ION DRUȚĂ

Despărțirea apelor

Almanah epistolar

25 CARTIER

Din 1995, în toate librăriile bune

Cuprins

HULUBAȘII DE PE LUMEA CEALALTĂ	5
ECOURI	24
Andrei Lupan	24
Eliza Botezatu	24
Bogdan Istru	24
Materna	25
FRUNZE DE DOR	29
ECOURI	30
Eugeniu Coșeriu	30
Tatiana Cojocaru	30
Aneta Gonța	30
<i>Notițe marginale</i>	31
Răspântiile destinului	31
CASA MARE	35
ECOURI	38
Ion C. Ciobanu	38
Evgheni Postovoi	38
V.A. Smirnov	38
Demers către secretariatul Uniunii Scriitorilor din URSS	39
<i>Leonid Cemortan</i>	41
<i>B. Герлак</i>	42
Șmecherie moldovenească	44
ECOURI	47
Natalia Krimova. <i>Casa mare</i>	47
Rostislav Kolomiț	49
BALADE DIN CÂMPIE	51
O samă de îndoieli	57
Mândria neamului	73

POVARA BUNĂȚĂȚII NOASTRE	83
Vasili Smirnov. O romane Iona Друцэ «Бремя нашей доброты»	85
<i>Notițe marginale</i>	86
Politrucul politrucilor	86
<i>Serghei Baruzdin</i>	89
<i>Em. Bucov</i>	93
<i>Vasile Vasilache</i>	98
<i>Maria Rotaru</i>	100
<i>Ion Druță</i>	101
<i>V. Coroban</i>	104
Записка идеологического отдела ЦК КПСС (об ошибке издательства «Известия» и журнала «Дружба народов»)	105
DOINA	109
<i>I. Bodiul</i>	112
<i>Ion Ungureanu</i>	114
<i>Väike Ors</i>	119
Demers către Biroul Politic al CC al URSS	119
PLECAREA LUI TOLSTOI	127
ECOURI	133
S.G. Lapin	133
D. Volkogonov	133
Iu.G. Șub	133
<i>N. Troianov</i>	134
<i>I. Dragunovski</i>	135
<i>N. Argutinskaia</i>	136
<i>Grigore Vieru</i>	139
<i>Constantin Drahenberg</i>	140
Guleaiul căzut din senin	142
<i>V. Coroban</i>	149
<i>Grigore Vieru</i>	150
<i>V. Coroban</i>	153

<i>Grigore Vieru</i>	157
<i>V. Levițchi</i>	158
<i>N. Gladilin</i>	159
<i>Din scrisoarea fratelui Pavel</i>	159
<i>George Meniuc</i>	162
<i>Notițe marginale</i>	163
<i>E. Furțeva</i>	164
PĂSĂRILE TINEREȚII NOASTRE	165
<i>Gheorghe Cincilei</i>	166
<i>Notițe marginale</i>	168
Păsările se ridică în zbor	168
ECOURI	172
Ion Sandri Șcurea	172
<i>Vasilen Vasev</i>	173
<i>Ion Druță</i>	175
<i>Notițe marginale</i>	176
Păsările rămân în zbor	176
Glasul cititorilor	178
<i>Tamara Palețkaia</i>	182
ЗАПАХ СПЕЛОЙ АЙВЫ	185
Редколлегии журнала «Кодры»	188
<i>V. Coroban</i>	199
<i>P.C. Lucinschi</i>	200
<i>V. Coroban</i>	203
<i>Valentin Kataev</i>	204
<i>G. Cernobrisov</i>	205
<i>Stasuetе Noseviciute</i>	205
<i>Antonio Herrera</i>	207
СВЯТАЯ СВЯТЫХ	211
Кандидату в члены Политбюро ЦК КПСС Министру культуры СССР Тов. Демичеву П.Н.	216

<i>Notițe marginale</i>	218
Tamara Braslavskaja	218
Scurtcircuitul – Moscova-Leningrad-Chișinău	219
<i>Alla Poluhina</i>	221
<i>Notițe marginale</i>	223
<i>Alla Poluhina</i>	223
<i>Notițe marginale</i>	225
De neamul caraghioșilor	225
Șimanski	229
Maria	230
Frații de pe Volga	232
<i>Notițe marginale</i>	233
Jana Klusáková	234
Semicentenarul	237
L. Zorin	237
Andrei Lupan	242
<i>Notițe marginale</i>	247
O sărbătoare smulsă cu cleștele	247
Grigore Vieru	252
Pavel Harabagiu	254
<i>Notițe marginale</i>	255
Kremlinul și Horodiștea	256
D.B. Broitman	257
<i>Notițe marginale</i>	259
Алесь Адамович. Принципиальность классика	265
BISERICA ALBĂ	269
A. Adamovici	270
<i>Notițe marginale</i>	271
Благословенные армянские горы	271

V. Coroban	282
Andrei Lupan	286
Ion Druță	293
V. Coroban	297
Mihai Cimpoi	298
Larisa Negruța	298
<i>Notițe marginale</i>	301
Elizaveta Șuster	303
Robert Stillmark	303
V. Coroban	308
Natalia Iașina	309
Pavel Carpov	310
Dionis Economide	311
<i>Notițe marginale</i>	312
Al. Sizonenko	314
Dean Hunt	316
STEAUA ROȘIE	317
ECOURI	327
Nicolae Rusu	327
Ion Ungureanu	328
<i>Notițe marginale</i>	328
Ion Druță	328
Д. Волкогонов. Главное политическое управление Советской армии и Военно-морского флота СССР	329
Vera Maximova	330
Ales Adamovici	330
Grăul și neghina	331
Olimpia N. Crocos	336
Roaba Domnului, roaba munților	337
ECOURI	355
Theodor Codreanu	355
Constantin Noica	355
Ion Rotaru	355

Cine a stins lumina în România	356
Ambasada României la Moscova	360
<i>Notițe marginale</i>	361
Diplomația în tranziție	361
<i>Mihai Drăgănescu</i>	361
<i>Ion Druță</i>	362
<i>Ion Rotaru</i>	363
<i>Ion Druță</i>	365
Ion Druță. Vicepreședintelui Academiei de Științe a Republicii Moldova, doamnei Mariana Șlapac	367
Consolidarea temelilor	373
<i>Raisa Grecu</i>	377
<i>Maria Petrovna Bâlbă</i>	378
<i>Liliana Rusu</i>	379
<i>Ion Druță</i>	381
<i>Aneta (Nuța) Gonța</i>	382
<i>Svetlana Ostapciuk-Volkoslavskai</i> a	388
<i>Nadejda Munteanu</i>	389
<i>Ion Druță</i>	391
<i>Gheorghe Mazilu</i>	392
<i>Lilia Calancea</i>	392
<i>Ion Druță</i>	393
Păstrați familia, celula principală a societății	396
Post-scriptum	404
Indice de nume	417
Cuprins	421

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.
Tel./fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md
Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.
Tel./fax: (021) 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md
www.cartier.md

Cărțile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.

Cartier eBooks pot fi procurate pe eBooks, elefant.ro, Barnes & Nobles și pe www.cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău. Tel./fax: 022 21 42 03.

E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel.: 022 24 10 00.

E-mail: librariadinhol@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ

CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712 București, România

Tel./fax: (021) 210 80 51

E-mail: romania@cartier.md

www.cartier.md

Taxele poștale sunt suportate de editură.

Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecția *Cartier Popular* este coordonată de Gheorghe Erizanu

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Dorin Onofrei

Coperta seriei: Vitalie Coroban

Coperta: Vitalie Coroban

Design/tehnoredactare: Ruxanda Sava

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Combinatul Poligrafic

Ion Druță

DESPĂRȚIREA APELOR

Ediția I, iunie 2020.

© 2020, Editura Cartier, pentru prezenta ediție. Toate drepturile rezervate.

Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Druță, Ion.

Despărțirea apelor: Almanah epistolar / Ion Druță; coperta: Vitalie Coroban. – Chișinău: Cartier, 2020

(Combinatul Poligrafic). – 428 p. – (Cartier Popular / col. coord. de Gheorghe Erizanu,

ISBN 978-9975-79-891-4).

Text: lb. rom., rusă. – 1000 ex.

ISBN 978-9975-86-429-9.

821.135.1(478)-8+821.135.1(478).09=135.1=161.1

D 85

HULUBAȘII DE PE LUMEA CEALALTĂ

Scrisoarea din cușorul bunicii

De-i frig, de ploaie, de bate vântul...

Cititorii mai în vârstă o fi ținând minte scena din „Frunze de dor” când la marginea satului se adunau femeile, copiii, bătrânii și stăteau cu suflul la gură în așteptarea veștilor trimise de pe front. Am scris-o, cum s-ar zice, pe viu, căci nu trecuse multă vreme de la terminarea războiului, când se scriau și se trimiteau vești din satul de baștină până acolo unde explodau obuze și curgea sângele pârâu. După trimiterea veștilor de acasă, oamenii se adunau grămăjoară și așteptau cu înfrigurare ce le va aduce poștașul de la cei scumpi și dragi. Apoi că nu era vorba doar de un singur sat, de un caz unic ce avusese loc doar în Valea Răzeșilor. În fiecare sat era un punct anume, fie lângă școală, lângă biserică sau lângă sovietul sătesc, unde se adunau sătenii în așteptarea poștașului...

Omului de azi îi vine greu să-și închipuie ce însemna pe atunci primirea unei scrisorele în trei colțuri, numite laconic de popor „hulubaș”. Pe timpul războiului nu se găseau nici plicuri, nici hârtie, scrisorile se așterneau pe ce se găsea, apoi foițele celea erau adunate în trei colțuri, cum făceau cândva copiii hulubași din foile de caiet, de le aruncau prin geamul școlii să vadă până unde vor ajunge hulubașii lor. Acum hulubașii ni se trimiteau nu de copii, ci de oameni în toată firea, și nu prin geamul școlii, ci de departe, din Ungaria, din Slovacia, din Moravia, și sătenii se adunau, stăteau prin frig și ploaie, așteptându-și hulubașul cum se așteaptă o minune, un dar ceresc.

Se întâmpla deseori că cel plecat la război tăcea cu săptămâni, cu luni. Cei de acasă prindeau a-l boci și, când colo, le venea

veste de la cel pierdut, venea în trei colțuri, în chip de hulubaș, părea că, într-adevăr, vine de pe lumea cealaltă. Sărmanul a fost grav rănit, acum e în spital. Nu vă închipuiți bucuria celorla în mâinile cărora se lăsa acel hulubaș! Îl mângâiau, îl sărutau, îl duceau acasă în sân, îl citeau cu glas tare, o dată și încă o dată. După care îl aruncau undeva pe pervazul geamului și a doua zi uitau de el, pentru că războiul continua, sângele curgea pârâu, totul se relua de la capăt. Așteptarea de ieri, potolită pentru câteva ceasuri, se transforma peste noapte într-o nouă așteptare, la fel de înfrigurată.

Principalul era să se termine odată războiul, să se întoarcă cei scumpi și dragi la vetrele lor, iar hulubașii, odată ce și-au îndeplinit misiunea, la ce ar mai fi ei buni? În gospodăria țărănească, totul trebuie să fie bun la ceva, să-și aibă rostul său. Scrisorile se scriu pentru a fi citite. Odată ajunse la destinație și citite, își pierd rostul. Țăranii nu sunt sentimentali, scrisorile, în concepția lor, nu depășesc prețul hârtiei pe care au fost scrise. De altfel, o vreme, scrisorile așa se și numeau – hârtie. Am trimis hârtie la băiet, am primit hârtie, așteptăm hârtie.

Prin anii '70-'80 ai secolului trecut, când intrase în modă amenajarea muzeului satului și fiecare sat ținea morțiș să aibă muzeul său, începuse o goană nebună după obiecte istorice, după rarități. Se adunau covorașe, păretare, suveici, spătare, fotografii de familie decolorate, sluțite de muște și de pioaneze ruginite. Apoi veni și rândul scrisorilor ostășești trimise de pe front. Vai de mine, vă aducem câte vreți, cu sacul vi le aducem. Păi, hai dar. Aduceți-ni-le.

Și au pornit cu toții prin sate în căutarea hulubașilor de pe front. Vine blagoslovita Zi a Memoriei și se deschide muzeul satului în Valea de Sus. Făcut frumos, gospodărește, cu suflet. Donițe, pluguri, ciuturi, butoaie, coșuri împletite în două vițe, coșuri împletite în patru vițe, sape și greble de pe vremea lui Papură-Vodă, panorame de imagini cu frunțașii satului, încă o panoramă cu bărbații satului participanți la război, dar pe măsura numită „Ultima scrisoare”, unde urmau să fie adunate scrisorile celor căzuți

pe câmpul de luptă, așa-zii hulubași de pe lumea cealaltă, nimic. Pustiu. Niciun hulubaș.

Nu s-au putut găsi, tovarăși, ce să-i faci, așa e lumea noastră, s-o primim așa cum este. Dar las' că mâine-poimâine se deschide muzeul în Valea de Jos, acolo-s gospodari adevărați, neam de răzeși, acolo un fir de ață nu se pierde din casa omului. Într-adevăr, un muzeu și mai și. Zeci, sute de obiecte, unele cărora sătenii nici rostul, nici denumirea nu le-o mai țineau minte. Panorame cu frunțașii producției, Panorame cu participanții la război. Pe măsura „Ultima scrisoare”, rezervată pentru scrisorile ostașilor căzuți în lupte, nicio scrisorică, niciun rând.

„Masa pomenirii” devine „Masa tăcerii”. Știa marele Brâncuși ce știa.

„Dar lăsați-ne odată în pace cu scrisorelele celea de pe front, nu mai scoateți sufletul din noi... Conținutul hârtiuțelor celea nu prezenta nimic, nu avea nicio importanță. Însuși faptul sosirii acelei scrisori era pe atunci important, și el spunea celor de acasă doar două cuvinte: SUNT VIU. Toate celelalte mărunțișuri și închinăciuni de sănătate la cutare și cutare, toate erau ca un fel de umplutură. Nu aveau importanță atunci, cu atât mai mult nu vor avea acum.”

Viața țăranului a fost și rămâne munca, o muncă grea, din zori până în noapte. Deseori, gonit de griji și nevoi, el nu are nici timp, nici puteri pentru a mai cerne o dată evenimentele zilei trecute, nemaivorbind de cele petrecute alaltăieri. Poate de aceea cută să scape cât mai repede de emoțiile ce i-ar răscoli memoria. Răstoarnă totul cu carul în așa-zisele vremi trecute, le uită pe toate cu hurta. Omul cu sapa are un singur izvorăș de energie – și pentru amintiri, și pentru prășitul popușoilor. Intuitiv, el își folosește timpul și energia rațional. Din amintiri, zamă nu se face, pe când cu o mămăliguță caldă cu mujdei, de bine, de rău, se poate ierna.

Creion și hârtie curată, într-o casă țărănească, rar când vei întâlni. Și apoi la ce le-ar trebui? Când e nevoie să memorizeze ceva, fac o însemnare pe ce s-o nimeri, cu ce s-o nimeri. Așa se face că, deseori, se pot întâlni inscripții acolo unde nicidecum nu le

era locul. Pe reversul unei iconițe se poate citi: „vaca o umblat cu buhaiul la 10 iunie”. A scris ca să știe cam pe când vor avea lapte în casă, dar când anume părintele și fratele mai mare au căzut pe câmpul de luptă, asta stăpânul casei nu o mai ține minte.

— Erau pe undeva *pohoroncile* celea, în care se comunica când anume și unde anume soldatul cutare *pal gheroiceski smertu na pole boia*, adică și-a dat eroic viața pe câmpul de luptă, v-am tradus, dacă poate nu știți rusește. O vreme, mama le păstra împreună cu chitanțele de la predarea pâinii la stat. Celora ce aveau morți pe front li se ușurau oleacă impozitele, predau ceva mai puțin, ca să nu moară și ei aici, acum de foame. Dar mai apoi, cum ne-au acoperit colhozurile, adunându-se totul la grămadă, schimbându-se totul, s-au rătăcit, s-au pierdut pe undeva și chitanțele, și *pohoroncile*...

— Ei, hai, chitanțele și *pohoroncile* s-au pierdut, dar scrisorile lor? Că doar părintele și fratele mai mare, cât mai erau în viață, de acolo, de pe front vă scriau?

— Scriau ei, săracii, dar știți cum arătau, ce conțineau ele, scrisorile celea venite de pe front? La noi, rar cine avea patru clase terminate. Copiii erau de mici puși la muncă – pășteau vitele, pliveau, prășeau. Două-trei clase, și acelea pe apucate, glodurile țineau cu lunile, iar de încălțat și îmbrăcat nu prea. A ști carte pe atunci însemna trei lucruri: a scrie, a ceti și a număra până la o sută. Cum toate istea erau însușite, copiii erau luați de la școală. Scrisorile ostașilor noștri puteau fi citite o singură dată, și aceea cu mare chin. Litere românești amestecate cu cele rusești, rânduri ce veneau călare unul peste altul, nici punct, nici virgulă, și toate scrise în mare grabă, pe genunchi, pe o foaie ruptă dintr-o carte... Cine în satul nostru, și nu numai în satul nostru, în satele vecine, în tot raionul, în toată Moldova, se poate lăuda că mai păstrează o scrisorică venită de pe front?! Arată-mi-l, adu-l încoace, că eu, de unde am, de unde n-am, cumpăr scrisoarea, dau o mie de lei pe dânsa și o ducem împreună la muzeul republican!

Și totuși, areorei, se întâmplă minuni pe lumea asta. Se întâmplă ele și în Moldova. Când moda muzeelor sătești s-a cam trecut, și sărmanele muzee, cum se obișnuiește la noi, au căzut în pustiire, iată că, nici mai știi cum și de unde, apare la lumină câte un hulubaș, cu adevărat sosit de pe lumea cealaltă. Povestea unei asemenea mari minuni mi-a fost dat s-o aflu și eu. Mi-a povestit-o doamna Dogoș, o profesoară de la nord, de undeva de lângă Mărculești, oricum, un sat nu departe de Bălți. Era de mulți ani stabilită cu traiul și serviciul în capitală, dar, ca toți intelectualii din prima generație, păstra legătura cu satul natal. Se tot ducea din când în când s-o vadă pe maică-sa, să-și vadă rudele, vecinii, colegii de școală.

Într-o duminică, îmi povestește dumneaei, fiind în ospetie la părinți și rămânând singură în casă, tata, afumat de dimineață, dormea sub șopron, mama, dusă în sat cu dorul, și eu, pușor, nepușor, dar, precum am zis, rămasă singură, curioasă ca toate femeile, ce-mi vine că am început a cotrobăi într-un cufăr moștenit încă de la bunica. Poate-poate, printre vechiturile cele, voi descoperi ceva care ar mai putea fi la modă. Tot scotocind printre fuste și șaluri mâncate de molii, dau la fundul cufărului de o foiță adunată în trei colțuri, un hulubaș, o scrisorică cum se trimiteau pe timpul războiului. Un scris ciudat, complet necunoscut.

Poate fi scrisoare de la tata, m-a trăsnit deodată un gând ca un fulger. Adevăratul meu părinte căzuse pe front, maică-mea era gravidă cu mine când el fusese mobilizat. M-a crescut cel de-al doilea tată.

Cum se întâmpla pe atunci, scrisorile de pe front veneau cu o foarte mare întârziere, căci trebuiau cenzurate, iar cărligele țăranilor basarabeni cereau o muncă serioasă pentru a fi descifrate. Pesemne, așa se întâmplase și atunci. Maică-sa a născut, apoi a venit la poartă poștașul cu *pohoronca*, cum se numeau buletinele ce anunțau căderea ostașilor pe câmpul de luptă. În treacăt fie spus, fiecare țară își avea felul său de a aduce trista veste familiei

celui căzut pe front. În Germania, asemenea vești le aducea familiei învățătorul, în Franța și în Italia, preotul, în Anglia și în Statele Unite – comisarul militar. În Uniunea Sovietică, pesemne, dat fiind că jertfe erau mult prea multe, totul era lăsat pe seama serviciilor poștale. Cumplita veste ți-o transmitea și înmâna poștașul.

— Iaca, fa, de-amu gata. S-o dus și al tău, Dumnezeu să-l ierte.

I-au făcut o slujbă de pomenire în satul vecin, pentru că în satul lor, biserica era închisă, preotul se refugiase peste Prut. După care parastas, maică-sa, tânără cum era, cu un copil sugaci, avea a duce de una singură o gospodărie țărănească, îi venea greu și, mai de voie, mai de nevoie, s-a recăsătorit. Și când colo, apare poștașul la poartă cu o scrisorică de la bărbatul răposat. Biata femeie, având de acum altă familie, ca să nu apară în casă tensiuni, repejor a ascuns hulubașul în cufărul bunicii plin cu vechituri, și, cum l-a ascuns, a și uitat de el. Așa e printre țărani. Când își spune țăranul sie însuși: asta trebuie s-o uit, chiar o uită. Și nu că așa, ușurel. Țăranul uită adânc, fundamental, o dată pentru totdeauna.

Cu inima tremurândă de emoții, îmi povestea biata profesora, desfac scrisorica și prind a citi.

Redau conținutul acelei scrisorele sumar, din memorie, așa cum mi s-a povestit. Mai întâi, scria el, mă închin de sănătate la cutare și la cutare, și la cutare, iar în rândul doi te rog să-mi scrii ce face micuța noastră, că erai gravidă când am plecat. Îmi spune inima că ai născut o fetiță, te rog să-mi scrii cum arată, cu cine seamănă și ce nume i-ai dat. La noi aici plouă, și eu stau ud leoarcă în tranșeu. Mă încălzesc numai cu gândul la fetița noastră. M-am rugat Domnului să semene cu tine, că eu, ca toți bărbații, așa și așa, da' tu chiar că ești arătoasă, curat fața neamului...

Țăranii sunt foarte zgârșiți la laude când vine vorba de soții, considerând că sarcina bărbatului, în primul rând, e să-i știe soția de frică. Altminteri căsnicia nu se face, după părerea lor. La urma urmei, cușma să fie cușmă, broboada să fie broboadă, fiecare să-și știe locul. Și când colo, unul din lumea asta de mojici neciopliți,

convinși că soția trebui ținută în frâu, pentru că femeia nebătută e ca și casa nemăturată, se ridică deasupra tuturor și declară că fața soției sale e fața neamului.

Fața Neamului!!!

Aceste două cuvinte au căzut peste mine ca din senin. Bărbatul care a văzut prin chipul soției sale întregul său neam, neam de dragul căruia stă el acum în tranșeu cu moartea în față, bărbatul care a scris cu mâna sa și i-a trimis această înălțare de pe câmpul de luptă, poate în ultima sa zi, și tu, primind o asemenea miruire, s-o arunci la fundul unui cufăr mâncat de cari și pe loc să uiți de ea? Vreme de cincizeci de ani nici să-ți amintești că ai acolo pe undeva o scrisorică necită?

Pentru ce atunci te-ai căsătorit cu băiatul acela?!

Pentru ce ai făcut cu el un copil?!

Stăteam și tot stăteam încremenită cu scrisorica tatei în mână și, oricât ar părea de straniu, continua profesoara Dogoș, de printre rândurile celea sucite, cu litere ici românești, ici rusești, fără punct și virgulă, scrise pe genunchi cu un creion chimic pe vreme de ploaie, de printre toate astea mi-a răsărit așa, deodată, părintele meu adevărat. I-am auzit glasul, i-am simțit suflarea și era atât de mișcător în dragostea sa față de mama, era atât de frumos în îngrijorarea sa față de un copil ce încă nici nu se născuse, dar pe care el de acum îl iubea, încât pe loc am și zburat la el.

Sufletul meu s-a lipit de sufletul lui, de acum eu aveam tată adevărat, el avea fiică, dar, Dumnezeule, când a fost asta, unde a fost și dacă a fost, căci el de-o jumătate de veac nu mai e pe lume! De bucurie că ne-am regăsit, de dor, de jale, cu foia în mână, am prins a boci. Și nu că așa, de ochii lumii. Îmi boceam părintele după o jumătate de veac, așa cum boceau cândva babele la înmormântare. Nici nu bănuiam că știu a boci. După care, calmându-mă, liniștindu-mi nervii, mi-am luat scrisorica, geanta și fuga la autobuz.

Nu mai voiam să văd pe nimeni. Lehamite de toți. Lehamite de toate.

Scrisoare din Franța

Singurătatea – mai iată una din tristele permanențe ale ființei umane. Oriunde ne-am afla, cu orice ne-am ocupa, oricâtă lume am avea în jurul nostru, vine clipa ceea blestemată când singurătatea ne țiuie în urechi, în inimă, în suflet.

Rămânem în așteptare. Toată viața îl așteptăm pe cel ce urmează să vină, să acopere cu prezența sa singurătatea noastră, umplând golurile pe care le târâm cu noi toată viața.

Nu vine. N-a fost ieri, nici, pesemne, azi nu o să vină, ziua e pe sfârșite, să vedem, poate, mâine... Până una-alta, așteptăm vești de la el, măcar o scrisorică. Să vedem ce avem în cutiuța poștală. Și toată viața, cu o dulce emoție, ne apropiem de cutia poștală, deschidem poșta electronică.

Scrisorile vin. Foarte rar, din an în Paști, dar vin. Ce să-i faci, nici noi nu prea scriem, nici nouă nu ne prea scriu, dar scrisorile totuși vin.

Firește, se întâmplă scrisori formale, informative, scrisori neplăcute, dar vin și scrisori calde, blânde, binevoitoare...

Rar de tot, dar se întâmplă să ne vină pe neașteptate și scrisori istorice, hotărâtoare de destine, scrisori ce schimbă albia apelor, despărțindu-le oarecum....

Doamne, despărțirea apelor, ce ne aduce ea? Viață sau moarte?

Pe la sfârșitul secolului trecut, în primăvara lui 1994, dacă nu mă înșală memoria, într-o zi frumoasă, însorită, pe când înflori-seră salcâmii și toată partea de sus a Chișinăului mirosea a floare de salcâm, mă întorceam de la o radioemisiune. La un moment dat, m-am pomenit strigat pe nume.

– Domnule Druță, o clipă, vă rugăm frumos, o clipă....

De pe partea opusă a străzii veneau spre mine o pereche de tineri.

– Vai, ce noroc pe capul nostru că v-am întâlnit! Ce noroc!

El, nălțuț, voinicuț, ea, ceva mai josuță, dar veselă și vioaie ca o veveriță.

– Și de ce vi se pare că norocul e atât de mare?

– Pentru că, pentru că...

Veverița era plină de grabă și de emoții.

– Umblăm, iată, prin oraș, ne luăm rămas-bun. Am fost deja și la Universitate, și la Institutul Agricol, unde ne-am făcut studiile, pe la cămine am trecut, unde am locuit toți ani de studii, acum coboram la vale să ne luăm rămas-bun de la *Luceafărul*, unde am făcut cunoștință la „Păsările tinereții noastre”. Vorbeam de dumneata, coborând la vale, și, când colo, cine să fi crezut, vă zărim pe viu. Vai, ce noroc!

– Da' ce s-a întâmplat că vă luați rămas-bun de la toate?

– Plecăm din Moldova, a răspuns sever, stăpânindu-și vocea, băiatul.

– Definitiv, l-a completat Veverița cu voce tremurândă. Am depus cerere pentru Canada și am primit aviz. Mâine la șase ne luăm zborul. Păsările tinereții dumitale au cam plecat de aici, măiestre.

– Și... mulți au plecat de acolo, de la voi din sat?

– Mulți, a zis băiatul cu voce tristă. Dar și mai mulți sunt pe ducă.

– Dar ce s-a întâmplat așa, deodată, că s-a mișcat țara din loc? O vreme au tăcut ambii, sfātuindu-se din priviri.

– O să vă răspund, domnule Druță, prin cuvintele vecinului, plecat de vreo trei ani la muncă în Franța. Cum începuse a se desprimăvăra, i-a scris soției sale, o vecină de-a noastră, rămasă singură în casă. Vinde, măi femeie, tot ce-o mai rămas, dacă nu ai cui vinde, dă de pomană, dacă nici de pomană nu ai cui da, leapădă tot și vină aici la mine să trăim și noi măcar oleacă omenește. Că noi, până amu, n-am trăit, noi ne-am chinuit... Asta e. Nu vrem să osândim la chinuri nici viața, nici soarta copiilor noștri, dacă va da Domnul să-i avem.

Am stat câteva clipe în reculegere, cinstind curajul aceluia țaran.

- E un pas dureros, despărțirea de matcă, dar nu avem în-
- Cunoașteți limbile?
- Soția are Facultatea de limbi străine, eu, cu franceza mai mult...
- Domnule Druță, dacă nu vă supărați, zise Veverița scotocind colo ceva.
- Lasă, Lenuțo, nu e cazul...
- De ce crezi că nu e cazul? Noi, iată, aici, în carnetel, adunăm adrese și telefoane, ca să nu pierdem legătura cu patria-mamă, și, dacă nu vă supărați...
- Cu cea mai mare plăcere...
- Le-am lăsat adresa, telefonul, ne-am îmbrățișat.
- Domnul să vă aibă sub ramura bunăvoinței Sale.

Pilda fiului chefliu

Deseori îmi răsar prin amintiri satele noastre cele de demult, sate enorme, pline de lume, pline de păsări și vite, pline de griji și nevoi. Peste două dealuri, un alt sat, tot așa de mare și tot așa de plin. Dincolo de Cubolta, alte două sate vecine. Aveau nenumărate legături satele între ele. Colo o fiică măritată, dincolo un băiat însurat. Apoi, pământurile vândute, cumpărate, date și luate în arendă, pășunile, care și unde își va paște vitele. Necesitatea comunicării satelor între ele apărea zilnic, erau și cazuri dramatice, cazuri de urgență, dar nici telefoane nu erau pe atunci, nici oficii poștale. Unde mai pui că marea majoritate a populației era neștiutoare de carte, iar cei care, de bine, de rău, buchiseau câte puțin abia de-și puteau pune semnătura.

Unica salvare rămăneau iarmaroacele, târgurile țărănești, unde se adunau cei ce aveau ceva de vânzare și posibili cumpărători. Vite, căruțe, covoare, butoaie, cereale, coveți, olărie, icoane, semințe de tot felul, de toate soiurile. De dimineață și până pe după-amiază, lume de peste lume, o forfotă nemaipomenită. Joia la Visoca, vinerea la Sofia, duminicile la Drochia și la Dondușeni.

- Măi Vasile, se zice că te gătești mâine de iarmaroc?
- Vreau să mă duc.
- Am o mare rugăminte. Dacă găsești acolo pe cineva de la Moara Veche, te rog să trimiți printr-însu' câteva vorbe pentru Dominte al lui Chirică Vânătorul.
- Ce să-i transmit?
- Să le spună că neamurile lor din Horodiște suntem tare îngrijorate de starea bunicii Nastasia, și, dacă, Doamne ferește, o s-o ia Domnul, îi rugăm să ne dea cumva de știre, ca să putem participa la înmormântare, pentru că ne-a fost și nouă bunică...
- Bine. Voi căuta acolo pe cineva.
- Peste două săptămâni vine o femeie din cealaltă margine de sat.
- Omul meu s-o întors de la târg și m-o rugat să vă transmit vorbă de la neamurile din Moara Veche. Bunica Nastasia se simte mai bine. S-o coborât de pe cuptor și umblă încetișor prin casă...
- Iaca, draga mea, parcă mi-ai fi luat o piatră de pe inimă, nici nu știu cu ce să te mulțumesc pentru așa o veste.
- Ce mare lucru am făcut ca să mă mai și mulțumești? Ne-au rugat să vă aducem știre. V-am adus-o. N-o fost grea, nu mi-am nășădit umărul. Rămâneți sănătoși.

Parcă le văd și acuma pe cumetrele cu fuste înflorite cum vin și se așază pe prispa casei, pe un lăicer așternut de mama. Trăiam peste drum de biserică și ele veneau, de obicei, să discute slujba ce avusese loc în acea duminică. Mai întâi că nu toate au fost la biserică. Apoi nu toate auzeau bine și nu toate erau la fel de istețe, ca să poată prinde tâlcul predicii din gura preotului.

Mama le scoate din casă într-un blid câteva plăcinte, rămase de la masa de prânz.

- Chiar am să rup o bucățică să gust, să aflu cum le face Sofița.
- Dacă e pe gustat, rup și eu o margine.
- Iaca, nu știu de ce, plăcintele vecinei totdeauna-s mai gustoase decât cele pe care le coc eu.
- Of, Doamne, Doamne....